

חינוך לחיים

פרשת חוקת

ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר צין מסביר רש"י כל העדה – עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים. ואילו רש"י בהמשך על הפס' "ויסעו מקדש ויבואו בני ישראל כל העדה הר ההר" מסביר רש"י כל העדה – כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזירה עליהם שכבר כלו. מקשה הרמב"ן מה התחדש כאן במיתת אהרן הכהן שאירעה 4 חודשים אחר מיתת מרים, שהיה רש"י צריך לכתוב שוב את כל אשר כתב במיתת מרים 'כל העדה' – עדה השלמה. ועוד קשה מדוע בתחילה קיצר רש"י בדבריו ולא אמר שהם עומדים להכנס לארץ ואילו במיתת אהרן האריך רש"י וכתב כל זאת???

מסביר האדמו"ר מטולנא שהקב"ה קורא הדורות קבע לכל דור ודור את מנהגיו המתאימים לו לפי ענייני הדור ולפי ערכו של הדור, ובחלוף הדור צריך לחלוף גם מנהגיו ולפנות את מקומו למנהג שיתאים עבור דורו, וכך אמר הקב"ה למשה מתי שהתחנן לפניו להכנס לא"י 'כן מנהגו של עולם, דור דור ודורשיו, דור דור ופרנסיו, עד עכשיו היה חלקך לשרת לפני, ועכשיו אבד חלקך והגיע שעה של יהושע תלמידך לשרת'. והנה משה, אהרן ומרים היו המנהיגים של העם היוצא ממצרים ודור זה היו במהותם שונה מכל הדורות הבאים אחריהם, שהרי הם עברו את קושי הגלות והם שונים מדורות אחריהם שחיו חיי חירות כל חייהם, אומנם דור נכנס לארץ, שצריך שנותיהם עברו עליהם במדבר תחת ענני הכבוד, בלא שום דאגה של כשמיית שהיה להם מן לאכול, ומי בארה של מרים לשתות והענן שמכבס את בגדיהם וכו' וברוחניות למדו תורה מפי משה רבינו שעינו פקוחה עליהם. דור שכזה היה זקוק להנהגה אחרת המתואמת לדורם שידע חיי רווחה בלא שום דאגה, להנהגה שתביאם מחיי חירות אלו לחיים שיש בהם תורה ועבודה, שהרי משעה שנכנסו לארץ כל אחד הוזקק להתעסק בכרמו ובשדהו. נמצא שכאשר כלו מתי מדבר למות, נצרכו מנהיגי אותו הדור להישאר איתם במדבר, שהרי הדור החדש היה צריך מנהיג אחר שיתאים להם לפי ערכם. וזה שנאמר בעת פטירת מרים, ולאחריה בעת מיתת אהרן, 'כל העדה' להורות לנו כפי שאמר רש"י שמכיוון שעתה ואילך ישנה עדה חדשה של דור נכנס לארץ כל הדור של יוצאי מצרים כלו, אשר על כן מנהיגי הדור גם כן כלים והולכים עמם.

והרי ידוע שהדורות מתמעטים והולכים ואחד הדברים שפעם היו מדברים ברמז ובקיצור ואילו בדורות האחרונים צריך להאריך ולהרחיב את הדברים כך במשנה ובגמרא וכך בראשונים ואחרונים, ככל שהדור מתמעט צריך לפרש ולהאריך יותר. מעתה נבין מדוע בפטירת מרים קיצר רש"י ואילו בפטירת אהרן האריך, לפי שרצה רש"י שנשכיל להבין את העניין הזה של מיעוט הדורות ונטיעת המנהיגים ומה שהובן ברמיזה בפטירת מרים, נצרך לביאור יותר בפטירת אהרן.

עפ"ז אפשר להסביר את חטא מי מריבה שבפרשתנו שהרי רוב העדה כבר לא היו מדורם של משה ואהרן ועל כן אמרו להם 'שמעו נא המורים' ולא מצינו כזאת בכל הפעמים שבנ"י התלוננו כנגד משה ואהרן אלא רק כאן וזאת משום שהם כבר לא היו מנהיגיהם. וכעין זה כתב השפת אמת 'כתוב יען לא האמנתם בי, וחלילה שהיו משה רבינו ואהרן ח"ו מחוסרי אמונה, אבל העניין כי זה היה עדות שאינם מוכנים להנהגת דור החדש שהיו מוכנים לכנס לארץ ישראל' וכן כתב 'שארן' דור הזה באי הארץ נמשכים אחר הנהגתו הגבוהה של משה רבינו' ולכן בצור כת' 'והכית' וכאן כתוב 'ודברת'.

מכאן נלמד שעל ההורים והמחנכים מוטלת החובה להתאים את עצמם כפי ערך הדור, קודם כל להכיר את כאביו ואת תחלואיו, את חולשותיו, את מעידותיו ואת נפילותיו ומאידך להכיר גם את יכולותיו, את רצונותיו ואת תשוקותיו, שהרי מי שאינו יודע ואינו מכיר בערך הדור ויכולותיו, אינו יכול להנהיג!! המנהיג חייב וצריך להיות מחובר לערכי דורו, ועליו להשכיל ולהבין ולהרגיש את כאביו ואת תחלואיו על מנת שיוכל לסייע ולהועיל לבניו ולתלמידיו. ועם פעם הרבו בשמאל דוחה ומיעטו בימין מקרבת הנה שיטת חינוך שכזו אולי היתה מתאימה פעם מ"מ כיום איננה נכונה ובדורנו אנו צריך להרבות ככל האפשר בימין מקרבת שרק כך נוכל לחנך.

וכפי שראיתי ווארט חזק שאיש חינוך נכנס לכ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א, ושאלתו בפיו: לפי חוקי המדינה נאסר על מלמד להכות תלמיד אפילו לצורך חינוך. האם לפי התורה הקדושה ראוי ונכון בדורנו להכות תלמיד במקום הצורך, לשם חינוך גרידא ולא חלילה מכעס.

האדמו"ר ציין לפסוק בסוף פרשת שלח והראה דבר נפלא שמביע תשובה בהירה ללא צורך במילים נוספות: בעת שהקב"ה כעס על מרים נוקטת התורה במילים "ואביה ירק ירק בפניה". דהיינו שירקו בפניה להכלימה, "הלא תיכלם שבעת ימים".

כאלף שנה עברו ואונקלוס תרגם את התורה מפי רבי אליעזר ורבי יהושע, בתרגום אונקלוס תורגמו המילים "ירק ירק" - "מנזף נזיף". כבר לא יורקים על ילדות... נזיפה בלבד.

כאלף שנים נוספות עברו ורש"י הקדוש ביאר את התורה כשהוא נצמד לפשט. את המילים "ירק ירק" מבאר רש"י בלשונו הזהב: "הראה לה פנים זועפות". אפילו לא נזיפה. רק פנים זועפות.

כאלף שנים נוספות לאחר רש"י - ואידך זיל גמור...

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com